

UVID U VJERODOSTOJNOST KRŠĆANSTVA PREMA NOVOZAVJETNIM KNJIGAMA

Dr. Josip Ćurić

Budući da povijesni nastup Kristov s osnivanjem Pracrkve predstavlja završnicu Božje Objave u ljudskome rodu, moramo prve dane kršćanstva uvažavati kao životvorni »kanon«, kao primordijalnu normu koja u sebi — poput embriona — sadrži sve buduće virtualnosti, kojima će se Kristovo djelo realizirati do konca vjekova. Ne znači to da su već u Pracrkvi bile »formaliter« izražene sve one doktrinarne, ritualne i socijalne crte koje će karakterizirati Crkvu tijekom raznih stoljeća; ali, kad je po Kristu Bog definitivno, eshatološki zahvatio u sudbinu čovječanstva, On nam je — davši Jedinorođenca — dao zapravo SVE... Ne možemo stoga u ovom posljednjem eonu povijesti koji traje sve do sudnjega dana očekivati bilo kakvih »novih« Objava s »novim« Mesijama i »novim« putevima Otkupljenja.

Taj nam privilegirani položaj Pracrkve tumači zašto se svaki kršćanski naraštaj mora iznovice »vraćati« k samim izvorima kršćanske tradicije. Može ponekad ovaj »retour aux sources« naizvan izgledati kao konzervativno ukrućivanje u formulama davne prošlosti; međutim, to će biti uvijek obnavljanje vjernosti prema izvornoj strukturi Kristove Crkve i tako obnavljanje iskonske životne energije u ovom otajstvenom »organizmu«: živa se naime bića samo dotle razvijaju i rastu dok ostaju vjerna početnoj svojoj razvojnoj strukturi. Upravo zbog toga normativnog karaktera Pracrkve ne smije ni apologeta indiferentno prolaziti kraj onih nježnih »zametaka« apologetske kriteriologije što se skrivaju u poglavljima novozavjetnih knjiga: ukoliko i nije ondje sve RECENO na onaj način kako to iziskuju potrebe različitih povijesnih epoha, ipak je u tim svetim pismima sve PRIOPĆENO — i dužnost će apologetičara biti da tu originarnu puninu prevede u jezik svojih suvremenika. Razumije se da u tom poslu nikad neće savršeno uspjeti; njegovo će istraživanje ostati u mnogočem manjkavo i podložno onom što kard. Journel naziva »jednostranost teologa pojedinca« (»Introduction à la théologie«, Paris 1947, 316). Potpunu naime svestranost i nepristranost — kako u tumačenju cjeline svetih knjiga, tako

i s obzirom na shvaćanje samog problema vjerodostojnosti — može imati jedino Zaručnica Kristova, Ona koja je već u prvom svom početku posjedovala izvornu milosnu zrelost i koja će u predvečerje sudnjega dana biti jednako mlada i svježija kao što je bila na prvo duhovsko jutro. (Usp. J. H. Newman, »Historical Sketches« II, 368.)

Svjесni dakle svoje individualne skućenosti, pokušat ćemo da u kratkom pregledu iznesemo neke novozavjetne tekstove koji nam se čine veoma značajni i mjerodavni pri tumačenju problema vjerodostojnosti. Koliko nam je poznato, pisci apologetskih priručnika ne običavaju iz tih tekstova uzimati smjernice za svoje izvode; smatraju da se na taj način savršeno čuvaju »dogmatizma«, ne sluteći ponajčešće da zapravo ostaju u kolotečini »prvih znanstvenih apologetika« koje nastadoše na prijelomu XVII. i XVIII. stoljeća a ideal im je bio da svoj dokazni postupak iznesu »more geometrico«, ako ne čak »methodo Newtoniana«... Naš osvrt na novozavjetne knjige imao bi, pod tim vidom, nadoknaditi propust redovitih priručnika — a uvjereni smo da će nas ujedno približiti životnoj, kako ljudskoj tako i Božjoj Stvarnosti.

1. Kerygma

Pripadnik novozavjetnog Naroda Božjeg izvorno je i u srži svojoj vj e r n i k. Ovo znači, pod praktičkim vidom, da je kršćanin u prvom redu čovjek koji kroz riječ smrtnih ljudi zna razabrati Božji glas. U tom smislu pisao je Apostol radosno Solunjanima: »Zahvaljujemo Bogu bez prestanka što ste, primajući riječ Božju, to jest našu propovijed, primili je ne kao riječ ljudsku, nego — kao što uistinu jest — riječ Božju, koja i očituje svoju snagu u vama, vjernicima« (1 Sol 2,13). Kao što se naime vječna Riječ Očeva utjelovila u ljudskom tijelu, tako se i nedokučiva Istina Božja »inkarnira« u ljudskom govoru vjеровjesnika: »fides ex auditu«, vjera dolazi od propovijedanja... (Rim 10,17). Na taj način Bog se služi ljudskim posredništvom »da obasja one koji prebivaju u tami i sjeni smrtnoj, da upravi korake naše na put mira« (Lk 1,79). Gotovo na svakoj stranici novozavjetnih knjiga zrcali se živo ova zagonetna i, u isti mah, tako utješna činjenica.

Nema sumnje da je očitovanje Božje riječi kroz ljudski govor bilo najsavršenije ostvareno u Osobi Krista Gospodina. Ljudi koji su slušali Njegove nagovore živo su osjećali da ne slušaju običnog čovjeka ili govornika (Mt 7,29); tajnu pak toga svog autoritativnog nastupa otkrio je Isus izjavivši: »Ja ne govorim sam od sebe riječi koje vam kažem... Moja nauka nije od mene nego od Onoga koji me je poslao« (Iv 14,10; 7,16). Kroz Isusa zapravo progovara čovječanstvu sam Otac, koji nije negdje daleko »u nebu«, nego je u samom Isusu — tako te On smije reći: »Tko vidi mene, vidi i Oca!« (Iv 14,9). Ne znači to da se u Isusu iz Nazareta utjelovio Otac nebeski, nego samo da Otac nije mogao »ostaviti« Sina samog dok je taj ljudima objavljivao Evanđelje Spasenja. Životna je veza Oca sa Sinom u pogledu evanđeoske kerigme uopće tako silna (usp. Iv 8,26; 14,24; 12,49; 17,8...) te Spasitelj bez

ustezanja dovikuje preneraženim Židovima: »Jer nisam sam, nego Ja i Onaj koji me posla... Onaj koji me posla sa mnom je. On me ne ostavlja sama!« (Iv 8,16 i 29). Štoviše, Isus će upravo Ocu pripisati glavni udio u slučaju kad ljudi prigrlje Njegove riječi: »Slavim Te, Oče, Gospodaruru neba i zemlje, što si ovo sakrio od mudrih i umnih, a objavio malenima« (Mt 11,25).

Budući da Krist svoje Apostole šalje upravo onako kao što je Njega poslao Otac (Iv 20,21), to se na svakoga od njih odnosi snažna Pavlova riječ: »Mi vršimo poslaničku službu u ime Krista — kao da Bog opominje po nama« (2 Kor 5,20). Ni učenici dakle Kristovi, dok naviještaju Evanđelje, nisu sami: »Ja sam s vama u sve vrijeme do svršetka svijeta« (Mt 28,20). U tom svjetlu treba shvatiti Isusovu riječ: »Tko vas sluša mene sluša« (Lk 10,16). Nisu dakle Kristovi vjerovjesnici puki svjedoci nekog davnog događaja kroz koji je Bog ljudima otkrio svoje milosne nakane te bi sad trebalo na njihovu riječ vjerovati u tu negdašnju Objavu (kao što se inače vjeruje svjedočanstvima povjesničara i arheologa), nego istovremeno SADA — dok oni govore — Bog se otajstveno otkriva i objavljuje: »Oni... počеше propovijedati svuda uz pomoć i sudjelovanje Gospodina koji je povrdivao riječ...« (Mk 16,20). Stoga ljudi koji čuju riječ propovjednika mogu i moraju razabrati Božji glas, što se skriva i ujedno otkriva u evanđeoskoj kerigmi. »Oboedire Evangelio« — prihvatiti Radosnu vijest (Rim 10,16; 2 Sol 1,8) isto je što i »obaudire voci divinae« — odazvati se Božjem glasu (prema Bar 2,5 usp. Iv 5,24; 8,47). U protivnom slučaju, mi bismo — kršćani — vjerovali ljudima, a ne Bogu; nevjera pak, kojoj Krist naviješta sudbinu težu od Sodomine (Mk 16,16; Lk 10,10-12), bila bi tek prezir jednog čovjeka — propovjednika, a ne prezir Boga.

Pitanje je, međutim, otkud i po čemu mogu slušatelji raspoznati da im na propovjednikova usta progovara sam Bog. Koji je to »božanski« element u kršćanskoj kerigmi što omogućuje vjernicima da, ne zapinjući pri samom glasniku Evanđelja, prihvate izravan osobni dijalog s Ocem svega milosrđa? Prema iskazu novozavjetnih knjiga to se »istovremeno jamstvo Božje« — SYNEPIMARTYRIA TON THEOU (Heb 2,4) sastoji u naročitom zahvatu Gospodnjem, u zahvatu kod kojega Bog ne ostaje skriven iza naravnih sila prirode kao nepokrenuti Pokretač iz Aristotelove »Metafizike« (Agens mundum), nego istupa pred nas kao naš životni »Partner«, Bog Abrahama, Izaka i Jakova (Agens in mundo)... U tajnovitom ovom Božjem zahvatu treba dobro uočiti dva različna elementa: prvi je vidljiv i skupa s kerigmom pogađa čovjeka, da tako reknemo, izvana. Drugi je nevidljiv, a uloga mu je da prožme dušu vjernikovu iznutra. Pogubno bi bilo, kad bismo zanemarili ili zapostavili bilo koji od ova dva elementa.

2. Semeia

Kao vanjski, vidljivi element Božje »synepimartyriae« u prilog Evanđelju uzimamo sve one znakove koji — prema navodima novozavjetnih spisa — prate samu pojavu kršćanske kerigme te na ovaj ili onaj način jamče za njezino Božansko porijeklo. Iz samih imena što

ih Evanđelisti i Apostoli daju tim znacima: SEMEIA, TERATA, THAUMATA, PARADOXA, DYNAMEIS, ERGA... može se razabrati kako veliku ulogu igraju među njima osjetno zamjetljiva čudesa fizičkoga reda. Ipak, treba istaknuti da »znak Objave« u Novom zavjetu nije nipošto skućen na neobične zgode unutar materijalne stvarnosti, nego uključuje i čudesa intelektualnog i moralnog reda, a povrh toga i razne izvanrednosti koje — kao takve, tj. gledane u svojoj činjeničnosti — ne bi baš morale transcendirati naravni domet prirodnih sila (usp. A. Lefèvre SI, »Miracle« — Supplément du Dictionnaire de la Bible, svezak V, kol. 1300). Tako npr. obilje riba koje se našlo u mreži Petrovoj na riječ Isusovu, ne bi zahtijevalo izravno posizanje Božje Sve-moći, jer se ribarima ponekad »sreća« na takav način zna prikloniti; no Petar je posve pravo u tom iznenadnom obilju razabrao »znak odozgo« te je prostrt do nogu Kristovih zavapio: »Udalji se od mene, Gospodine, jer sam grješnik!« (Lk 5,8).

Semeiološki karakter tih vanjskih znakova kerigme očituje nam se gotovo u svakom poglavlju Evanđelja. Ne samo priprosti puk nego i učeni ljudi morali su s Nikodemom priznati: »Rabbi, znamo da si od Boga došao kao učitelj, jer nitko ne može činiti čudesa koja Ti činiš ako Bog nije s njim« (Iv 3,2). Spasitelj je sam te vanjske znakove uvelike naglašavao: »Djela koja ja činim u ime Oca svog svjedoče za me« (Iv 10,24. Usp. Lk 7,22; 4,23; Mt 9,6; 12,25-28; Iv 5,36; 10,32-38; 11,40 sl; 14,10; 15,24...). Tih je znakova u životu Isusovu bilo toliko da ih ni Ivan nadopunjujući sinoptike, nije dospio sve pobilježiti (Iv 20,30). A ni propovijedanje Kristovih učenika nije ostalo bez te potvrde s neba: »A oni odoše i počеше propovijedati svuda uz pomoć i sudjelovanje Gospodina koji je potvrđivao riječ čudesima što su je pratila« (Mk 16,20).

Želimo li te vanjske znakove Objave razvrstati donekle prema njihovoj vrijednosti i dostojanstvu, opazit ćemo da u novozavjetnim knjigama uživaju »primat« sama uzvišenost Kristove nauke i moralna neporočnost njegove Osobe. Što se tiče fizičkih čudesa, ona nisu tako usko i neotuđivo povezana s kršćanskom kerigmom kao netom spomenuti moralni znaci, pa im i Krist daje zapravo sekundarno značenje: »Vjerujte mi (PISTEUETE MOI): Ja sam u Ocu i Otac u meni! Ako ne inače (EI DE ME), vjerujte zbog samih djela« (Iv 14,11). Isus dakle drži da svaki čovjek kojemu je srce iskreno i pošteno može već na temelju same evanđeoske nauke razabrati — da potječe od Boga: »Moja nauka nije od mene, nego od Onoga koji me je poslao. Ako tko htjedne vršiti volju Njegovu, znat će da li je moja nauka od Boga ili ja govorim sam od sebe« (Iv 7,16-17). Prvi su učenici pošli za Isusom bez ikakva fizičkog čuda, a — koliko znamo — ni Ivan Krstitelj nije činio nikakvih materijalnih čudesa (Iv 1,35-50). Djela pak Apostolska navode čitav niz obraćenja kojima nije prethodio nikakav čudetni znak fizičkoga reda; uzvišena »ludost križa« uvjerala je prve kršćane o istinitosti Evanđelja bolje i uspješnije negoli svi mogući znakovi i dokazi koje si je priželjkivala židovska umišljenost i helenska naobraženost (1 Kor 1,18-26)... Isus je oštro korio Židove

koji su pošto-poto pahtijevali »specifičan« mesijanski znak »s neba«: »Ako ne vidite čudesnih znakova, vi nipošto nećete da vjerujete!« (Iv 4,48). »Blago onima koji će vjerovati, a da nisu vidjeli« (Iv 20,29). U tom je svjetlu shvatljiva onda i »antinomia thaumaturgica«, o kojoj govori L. de Grandmaison SI (»Jésus-Christ« svezak II, 332): Krist je naime mnogo puta činio čudesa kad ga nitko za to nije molio, no kad su izrično tražili, od Njega znak — nije ga htio dati (Mt 12,38-39; 16,1-5; Iv 6,30...). Židovi su zapravo, materijaliziravši sam pojam Mesije, držali da od Božjeg Pomazanika imaju pravo tražiti akreditivne znakove po svom ukusu; Spasitelj, međutim, odlučno suzbija taj mentalitet — i to tim više što je Njegovo naviještanje Radosne vijesti obilježeno tolikim moralnim odlikama te su mu materijalna čudesa, kraj sve svoje valjanosti i koristi, ipak nenužna, odnosno teoretski suvišna.

No pod konkretnim, praktičkim vidom, ta su čudesa i od samog Isusa uvažena kao prijeko potreban znak za Evanđelje: »Da nisam među njima učinio djela kojih nitko drugi ne učini, ne bi imali grijeha. Ali su (ih) sada vidjeli pa ipak zamrzili i mene i mog Oca« (Iv 15,24). Ne znači ta Kristova riječ da bi Židovi ostali bez krivnje pred Bogom, kad Isus ne bi činio fizička čudesa po Palestini; samo njihova nevjera u takvoj pretpostavci ne bi bila izravan grijeh protiv vjere (peccatum contra fidem), ne bi značila direktan prezir Božjeg Poslanika kao takvog... Ali ostao bi im na duši grijeh »karnalnosti« kojim su si oduzeli sposobnost da doume i valjano ocijene duhovne vrednote Evanđelja (»...jer niste od Boga!« Iv 8,47. Usp. Iv 8,42-44). A budući da će i brojni kasniji naraštaji bolovati od iste karnalne kratkovidnosti, bilo je doista pod praktičkim vidom »nada sve prikladno« (CONVENIENTISSIMUM — Summa theol 3,43,1c) što je Krist fizičkim čudesima potvrdio svoje propovijedanje. Ali je kod svih tih materijalnih znakova potreban naročit oprez jer će — kako nas opominju novozavjetne knjige — i Antikrist sa svojim pristašama činiti također »SEMEIA KAI TERATA« (Mk 13,22; Mt 24,24; 2 Sol 2,9) da bi po mogućnosti zaveo i izabrane. Zato su moralne odlike kršćanstva konačni kriterij kojim moraju biti provjerena i sama čudesa fizičkoga reda.

3. Pneuma

Kao unutarnji, nevidljivi elemenat Božje »synepimartyriæ« u prilog Evanđelju navode nam novozavjetni spisi ono »svjetlo« što ga Otac nebeski po Duhu Svetom ulijeva u duše vjernika, dok slušaju izvanjsku kerigmu i motre njezine čudesne znakove. O tom tajnovitom utjecaju milosti govori iskusni apostol Petar: »Za ovo svjedočimo i mi i Duh Sveti kojega je Bog dao onima koji mu se pokoravaju« (Dj 5,32). Ta je izjava samo jeka one Kristove riječi kojom je bio kod Cezareje Filipove protumačen Petrov čin vjere u Isusa: »To ti ne objavi tijelo i krv, nego Otac moj nebeski« (Mt 16,17). Petar je dakle bio odlikovan posebnom Očevom objavom, tj. prosvjetljenjem, te je u Isusovoj Osobi razabrao i uvidio ono čega ne dokučuju NARAVNE SILE (»tijelo i

krv«) ... Svi su naime ljudi kao stvorovi u naravnom redu nesposobni da pojme »dubine Božje« (1 Kor 2,10); »zemaljski čovjek ne prima ono što dolazi od Duha Božjega, jer je to za nj ludost. On to ne može ni upoznati, jer se to mora uz pomoć Duha prosuđivati« (1 Kor 2,14). Treba da nas Duh Gospodnji uzdigne iznad naravnih naših sila, treba da postanemo »pneumatikoi« i tek tada ćemo početi shvaćati Božje tajne: »A mi nismo primili duha ovoga svijeta, nego Duha koji dolazi od Boga, da upoznamo darove koje nam Bog dobrostivo darova« (1 Kor 2,12-13). »Zbilja, Bog koji je zapovjedio: 'Neka iz tame zasvijetli svjetlo', On je zasvijetlio u našim srcima da osvijetli spoznaju slave Božje na licu Kristovu« (2 Kor 4,6). Na taj način, »tko vjeruje u Sina Božjega, ima svjedočanstvo Božje u sebi« (1 Iv 5,10). Stoga će i najljepša želja koju Apostol izriče Efežanima glasiti: »Neka vam Bog našega Gospodina Isusa Krista, Otac slave, dadne Duha mudrosti i otkrivenja da ga potpuno upoznate; neka vam dadne prosvjetljene oči vašeg srca da uvidite koliko nadu pruža njegov poziv ...« (Ef 1,17-18). To je milosno prosvjetljenje bezuvjetno nužno da netko mogne istinski pristati uz Evanđelje: »Nitko ne može doći k meni ako ga ne privuče Otac koji me posla« (Iv 6,44). Upravo stoga i napominje Pavao naivnim Korinćanima koji su priželjkivali kojekakve karizmatske izvanrednosti, da se i u »najsuhoparnijem« činu vjere nalazi već stvarno »pomazanje Duhom«: »Dajem vam do znanja da kao što nitko pod djelovanjem Duha Svetoga ne može reći: 'Proklet Isus', tako ne može priznati Isusa za Gospodina nego pod djelovanjem Duha Svetoga« (1 Kor 12,3). Kao što je dakle nemoguće da Duh Sveti udalji čovjeka od Krista, tako je isto nemoguće da netko prizna Isusa kao Gospodina bez nadnaravnog prosvjetljenja.

Iz ovih i njima srodnih novozavjetnih tekstova (Mt 16,17; Lk 10,21; Dj 16,14; 1 Iv 2,20; 2,27; 5,7) jasno se vidi da nevidljivi zahvat Duha Svetog uistinu prosvjetljuje duše, tj. djeluje u pravcu SPOZNAJE ... Ali je u isti mah očito da ovo prosvjetljenje nije nikakva izrazita, u sebi zaokružena i cjelovita »objava« — koja bi vanjsku kerigmu i njezine znakove učinila suvišnima. Čovjek kojega Otac privlači k Isusu nema mističnog dara gledanja u samu Božju Stvarnost: »Ne znači to da bi tko vidio Oca!« (Iv 6,46). Unutarnji ovaj zahvat milosti daje čovjeku tek »uši da čuje« (Mt 11,15; 13,9; Mk 4,9; 4,23; Lk 8,8; 14,35), »prosvjetljene oči srca« (Ef 1,18), »misao Kristovu« (1 Kor 2,16) u smislu vidovitosti i pronicavosti, što znači: daje mu SPOSOBNOST te uzmogne u Božjem glasniku i evangeoskoj kerigmi razabrati ono čega ne vide »tijelo i krv«, naravne čovjekove sile ... Na taj način, vanjsko propovijedanje i unutarnje prosvjetljenje sačinjavaju jedinstvenu, komplementarnu, gotovo bismo rekli »hilemorfičnu« cjelinu koja se u redovitoj ekonomiji spasenja ne može i ne smije cijepati ... Razumije se da glavnu riječ imade onaj unutarnji elemenat koji nam »otvara srce« (Dj 16,14) i »daje shvaćanje« (1 Iv 5,20); ne podcjenjujući stoga ulogu vanjske kerigme i čudesnih znakova, treba ipak priznati opravdanost Isusove izreke: »Tko god sluša Oca i prima Njegovu nauku, dolazi k Meni« (Iv 6,45). Zato se i dešava da umnici ovoga svijeta, unatoč

tolikim čudesnim znakovima, ostaju pred Evanđeljem smeteni ili ga otvoreno odbacuju («Sakrio si ovo od mudrih i umnih...» Mt 11,25; »Zastrta je naša Radosna Vijest onima koji propadaju; onima kojima je bog ovoga svijeta posve oslijepio nevjerničku pamet da jasno ne vide svjetlo sjajne Radosne Vijesti Krista...» 2 Kor 4,4; usp. Mk 3,22; Iv 6,61; Dj 17,32; 26,24; 1 Kor 1,23; 2,14...), dok priprosti puk — »poučljiv od Boga« (Iv 6,45) — s potpunom sigurnošću uviđa istinitost kršćanske kerigme i »prima riječ sa svom spremnošću« — »cum omni aviditate« (Dj 17,11).

* * *

Preostaje, međutim, pitanje: kakvu ulogu pri ovom raspoznavanju Božje riječi u kršćanskoj kerigmi igra naš ljudski razum? Da li ga možda zahvat Duha Svetog baca izvan »kolotečine« i čini posve suvišnim? Ili se pak tim razumom služi djelomično, prepuštajući mu neke manje važne, sporedne i nebitne predradnje? A što ako mu daje udjela baš u svemu što se odnosi na normalan čin vjere? Problem koji se skriva pod tim pitanjima zadire u srž apologetske sistematike; zapravo, unatoč skučenosti na intelektualnu domenu, ovaj problem otvara nam uvid u cjelokupan splet odnosa između milosti i naravi... Smijemo se stoga nadati da u novozavjetnim knjigama neće uzmanjkati napomena za njegovo rješavanje.

Cinjenica je da nadahnuti pisci proklamiraju radikalnu nemoć ljudskog uma i volje da shvate i prihvate istinu Kristova poslanja, dokle god ostaju »tijelo i krv«, tj. bez pomoći Duha Svetog (Iv 6,44; 1 Kor 12,3). Velimo: nemoć UMA i VOLJE, jer nas nijedan tekst iz novozavjetnih spisa ne ovlašćuje da tu nemoć pripišemo samo volji, dok bi intelekt i bez milosne pomoći posjedovao punu okretnost i snalažljivost pred Objavom. Posvuda se naime u Novom zavjetu onaj zahvat Duha Svetog ističe kao »illuminatio« pa bi uistinu bilo nasilje pripisivati to prosvjetljenje čovjekovoj volji. Kad novozavjetne knjige, bez obzira na bilo kakve uvjete ili okolnosti, izriču radikalnu nemoć naših duševnih moći pred evanđeoskom kerigmom, onda to znači da je čitav čovjek kao »psychikos anthropos« (caro et sanguis) nesposoban da voljno prizna i intelektualno spozna stvarnost koja je u pitanju: »Ludost je to za nj i on toga ne može ni upoznati... (1 Kor 2,14).

Međutim, objavljeni izvori s jednakom odlučnošću naglašuju tipično ljudski značaj cijeloga ovog procesa: »fides ex auditu« — vjera dolazi od propovijedanja (Rim 10,17). Prema tome, onaj bezuvjetno nužni zahvat Duha Svetog ne zatire rad naravnih moći u čovjeku niti ga bilo čim izigrava. Da netko uzvjeruje, potreban je svagdanji naš »ljudski govor«, a s njim u vezi potrebna je apstraktna i diskurzivna spoznaja — jednom riječju: potreban je sav onaj induktivno-deduktivni instrumentar kojim se po naravi, kao bića obdarena aposteriornom spoznajom, služimo. Zato i jesu prvi vjernici, prigrilivši kršćansku kerigmom »sa svom spremnošću srca«, nakon toga veoma ozbiljno proučavali čudesne znakove te iste kerigme — u prvom redu veličanstvena starozavjetna

proročanstva o Kristu: »Svaki su dan istraživali Pisma da vide da li stvari tako stoje« (Dj 17,11; usp. Iv 5,39-47).

Na taj nam se način samo sticanje sigurne spoznaje o stvarnosti Objave ukazuje kao dijalektičan proces: premda bi čovjek sam po sebi bez milosnog svjetla ostao na putu k vjeri izbiljski nemoćan, ipak se — potpomognut tim Božjim zahvatom — mora tako naprezati i umovati kao da sve ovisi samo o njemu. A na kraju, kad napokon doumi tu najsvjetiju činjenicu povijesti, mora iskreno priznati da je ostao ono što je sav naravni red u odnosu na nadnarav — naime: »servus inutilis« — beskorisni sluga (Lk 17,10). Ne treba se stoga čuditi ako u životu normalnih vjernika čin vjere teče posve »normalno« te oni nikakvom introspekcijom ne mogu RAZLUČITI milosni »ulom« Božjega svjetla u sebi, premda je sve naše shvaćanje i prihvaćanje evanđeoske Objave — kako ontički, tako i psihički (intencionalno!) — ponadnaravljeno: »Sami po sebi nismo sposobni pomisliti nešto kao da bi dolazilo od nas, nego je naša sposobnost od Boga« (2 Kor 3,4).

Posljednje ove izvode na osobit način osvjetljaju i potvrđuju novoza-vjetni tekstovi koji govore o nevjeri. Nijedanput, koliko znamo, nije Krist rekao nevjernicima: »Vi ste razumski upoznali tko sam ja, ali zbog pokvarenosti i zle volje NECETE sad da me priznate Mesijom!« Baš naprotiv! Prema Kristovim izričnim svjedočanstvima nevjernici ne vide i ne raspoznaju tko je On — tako te ne vjerovati znači isto što i »biti slijep kraj zdravih očiju«, »biti gluha kraj zdravih ušiju«... Šest puta u Novom zavjetu nalazimo citiran strašni, ali nadasve značajni tekst Izaijin: »Slušajte dobro, ali nećete razumjeti; gledajte dobro, ali nećete spoznati. Otežaj salom srce tom narodu, oglušiti mu uši, zaslijepi oči, da očima ne vidi, da ušima ne čuje i srcem da ne razumije kako se ne bi obratio ni ozdravio!« (Iz 6,9; usp. Mt 13,14; Mk 4,12; Lk 8,10; Gv 12,40; Dj 28,26; Rim 11,8). Ovakvim jadnicima kojima je Bog, zbog njihove krivnje, uskratio »prosvjetljene oči srca« ne mogu pomoći ni najblistaviji vanjski znaci: »Neće vjerovati ni ako tko od mrtvih uskrsne!« (Lk 16,31). Stoga i jesu brojna Isusova čudesa ostala dobrim dijelom bez uspjeha: »Iako je tako velika čudesa pred njima činio, nisu mu vjerovali« (Iv 12,37). Apostoli sami nisu u tom pogledu bili baš mnogo bolji od svojih suvremenika: »Nisu uviđali značenje događaja s kruhovima, nego im je srce bilo zaslijepjeno« (Mk 6,52). Egoistično je koristoljublje podržavalo i u apostolima materijalizirani zamišljaj Mesije s tolikom upornošću te nisu bili sposobni da pravo proniknu čednu i, u isti mah, čudesnu Kristovu pojavu: »Zar još ne razumijete i ne shvaćate? Zar vam je srce otvrdnulo? Zar kod očiju ne vidite? Zar kod ušiju ne čujete?« (Mk 8,17-18). Nema sumnje da je taj prigovor daleko ozbiljnije pogađao mnoštvo Kristovih protivnika u židovskom narodu, napose pak tvrdokorni grad Jeruzalem: »Kad bi i ti u ovaj dan upoznao ono što ti je za mir! Ali je sada sakriveno tvojim očima. Doći će ti vrijeme... i neće ostati u tebi ni kamen na kamenu, jer nisi upoznao određeno vrijeme kad te Bog pohodi« (Lk 19,41-45). Pod utjecajem nekih apologetičara, koji namjesto »spoznanja« (cognitio) ubacuju na ovakva mjesta »priznanje« (agnitio),

nastaje ponekad i prevodioci Biblije tako razvodniti tekstove te u nevjernicima bude samo zloba volje; ali Evandjelje jasno naglašava da se u tim zgodama ne radi tek o pomanjkanju dobre volje, nego o manjku sposobnosti gledanja: »Zašto ne razumijete govora moga? Jer niste kadri slušati moju riječ!« (Iv 8,43). Ne vidimo kojim bi se pravom »n e m o ć ili »n e s p o s o b n o s t«, što je spominje Isus u svojim prekoravanjima nevjere (Iv 5,44: »POS DYNASTHE; Iv 8,43: »OU DYNASTHE; Iv 12,39: »OUK EDYNANTO«...) smjela tumačiti kao strogo volitivna abulia, kraj koje bi istovremeno stajala bistra vidovitost intelekta! Zar su možda jeruzalemski starješine i pismoznanci govorili među sobom ovako: »Isus Nazarećanin doista je od Boga poslani Mesija, kako to razabiremo iz njegovih čudesnih znakova; ali, mi ćemo ga ipak ubiti!« Sveti Pavao drukčije nam tumači njihov postupak: »Da su (Mudrost Božju) upoznali, ne bi Gospodina Slave razapeli« (1 Kor 2,8). U njihovim je dušama, osim zlobne volje, bila još i neka vrst MRENE koja im je zaslijepila razum: »Njihovi su umovi otupjeli... Štoviše, sve do danas svaki put kad čitaju Mojsija, pokrivalo je razastirto preko njihova srca. Istom po obraćenju Gospodinu uklonit će se pokrivalo« (2 Kor 3,14-15). No isto treba reći za svakog nevjernika: »Provode život u ispraznosti svoga mišljenja, zamračeni u svom razumu, otuđeni od Božjeg života zbog neznanja koje u njima vlada i zbog okorjelosti njihova srca...« (Ef 4,17-18). Tako se onda dešava da brojni jadnici pred činjenicom Božje Objave stoje slijepi; ne vide, ne uviđaju onog što je svakom vjerniku upravo do zornosti očito. Ali krivnju za tu svoju sljepoću snose oni sami: »Uz suradnju sotone... propadaju za kaznu što NISU PRIHVATILI LJUBAV PREMA ISTINI da bi se tako spasili« (2 Sol 2,9-10). Bog naime ne uskraćuje svog svjetla nijednom čovjeku (Dj 5,32; 1 Tim 2,4; Iv 1,9); ali dok ljudi dobre volje prihvaćaju »sa svom spremnošću« (Dj 17,11) Božje svjetlo, dotle drugi više vole tamu: »Svatko tko čini zlo mrzi svjetlo i ne dolazi k svjetlu da se ne otkriju njegova djela. Onaj koji radi što je pošteno dolazi k svjetlu...« (Iv 3,20-21).

* * *

Kao što se iz svega što dosad navedosmo razabire, novozavjetne knjige ne obrađuju sam uvid u vjerodostojnost Objave prema načelima neke teoretske sistematike, nego životno rišu sve ono što je ljudskom srcu potrebno da se uzmogne susresti sa Srcem Božjim. Razumije se da inicijativu ima uvijek u svojim rukama Bog, Onaj koji je nas »prvi ljubio« (1 Iv 4,10). On nam svoju neshvatljivu Ljubav i beskrajno Milosrđe objavljuje u evanđeoskoj kerigmi (Mt 1,21; Lk 2,10-11; 2,30-32; Iv 3,16-17); ali ta kerigma mora biti providena čudesnim znacima, da je uzmognemo kao Božju riječ provjeriti, i pretpostavlja u duši čovjekovoj milosni zahvat Duha Svetog — jer nas inače, unatoč obilnim čudesima, ne bi mogla pravo uvjeriti... Ova tri Božja »elementa«: KERIGMA, SEMEIA i PNEUMA sačinjavaju, da tako reknemo, cjelovit i nedjeljiv troplet; mi ne znamo ni za jedan novozavjetni tekst koji bi

ikojem od navedenih elemenata pripisivao samodostatnost ili mu odricao nužnu povezanost s ostalima... Od čovjeka pak samog traži se iskreno i čisto srce (Mt 5,8; Lk 24,25; Dj 8,37; Rim 10,8) da bi sjeme evanđeoske Istine moglo u njemu uhvatiti korijena i pravo uzrasti. »Corde enim creditur« — srcem se vjeruje! (Rim 10,10). Na ovaj će se stavak, kao na lozinku, pozivati svi propovjednici »metanoje« u Novom zavjetu, počevši već tamo negdje od vremena Ivana Krstitelja. Bog dakle, prema poimanju nadahnutih pisaca, ne prilazi po kerigmi i znacima k čovjeku samo periferno — IZVANA — nego mu uvijek milosnim svjetlom takne iskonsku, najintimniju dubinu bića IZNUTRA. Zato je onda, prema novozavjetnim knjigama, za susret ljudskoga srca sa Srcem Božjim u priznanju Objave potreban, da se tako izrazimo, čitav čovjek i čitav Bog.

SUMMARIUM: E Novi Testamenti libris seligit auctor textus praecipuos qui ad elucidandam cognitionem credibilitatis fidei apti videntur. Imprimis, quoad ipsam Evangelii praedicationem statuit minime agi de mera humana nuntii transmissione, cum constet Deum actualiter munere testis fungi in audienda veritate revelata. In qua SYNEPIMARTYRIA divina duo elementa constitutiva discerni debent: »semeia« quae ab extra auditorem percutiunt — ac »pneuma«, i. e. Spiritus Sancti illuminatio quae interne auditoris mentem afficit... Ista duo quasi »hylemorphice« ad invicem cohaerent, unde exaggerare videntur illi apologetae qui solummodo ad Revelationis agnitionem gratiae adiutorium postulant, in explicanda vero »nudae« credibilitatis cognitione necnon in proponenda »fide scientifica« quam aiunt gratiam facillime e medie tollunt.